
ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МОВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

УДК 340.13

Федоренко Т. М.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Визначаються нормативно-правові акти з мовного питання та розглядаються особливості застосування мовного законодавства судами.

Ключові слова: мовне законодавство, нормативно-правовий акт, реалізація права, судові рішення.

Найважливішим засобом комунікації, безумовно, є мова. Зрозуміло, чому держава займає активну позицію, щодо мовного питання та, відповідно, впливає, формує, контролює мовні процеси. Одним із дієвих інструментів інституалізації мови в цивілізованих суспільствах є законодавство. Стаття 2 Закону України “Про засади державної мовної політики” визначає, що державна мовна політика в Україні має своїм завданням регулювання суспільних відносин у сфері всебічного розвитку і вживання української як державної, регіональних мов або мов меншин та інших мов, якими користується населення країни в державному, економічному, політичному і громадському житті, міжособовому та міжнародному спілкуванні, охорону конституційних прав громадян у цій сфері, виховання шанобливого ставлення до національної гідності людини, її мови і культури, зміцнення єдності українського суспільства[1].

В Україні мовне законодавство складають, по-перше, правові акти міжнародного рівня (Міжнародний пакт про громадянські і політичні права; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод; Європейська хартія регіональних мов або мов меншин) та, по-друге, національне законодавство (Конституція України, Декларація прав національностей України, Закон України “Про засади державної мовної політики”, законів України “Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов

меншин”, “Про національні меншини”, “Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин”) [2].

Важливим кроком у розвитку мовної ситуації стало прийняття 3 липня 2012 року закону “Про засади державної мовної політики” [1]. Амплітуда суспільних оцінок даного закону коливається від брутальних образ державних посадовців та державних органів до дуже схвальних. Майже миттєво на прийняття нового закону відреагували органи місцевого самоврядування.

Так, Миколаївська міська рада прийняла Рішення № 19/4 від 21 серпня цього року “Про надання російській мові статусу регіональної мові м. Миколаєва”, скасував попереднє Рішення № 1/21 від 1 червня 2006 року [3; 4]. Миколаївська обласна рада на XI сесії шостого скликання прийняла Рішення № 4 від 7 вересня 2012 року “Про реалізацію вимог Закону України “Про засади державної мовної політики у Миколаївській області” щодо сприяння розвитку та вживанню російської мови як регіональної [5]. Також аналогічні рішення прийняли щодо визнання російської мови регіональною Одеська обласна і міська ради, Харківська, Херсонська, Запорізька, Севастопольська, Дніпропетровська і Луганська міські ради, Краснолуцька міська рада (Луганська обл.), Запорізька, Донецька, Херсонська, Дніпропетровська обласні ради.

Органи місцевого самоврядування Тернополя, Івано-Франківська прийняли рішення, в якому визначили, що закон України “Про основи мовної політики” є таким, що не має жодних юридичних наслідків на території даних областей. Міська рада Львова подала до Конституційного суду України звернення в якому просить офіційно розтлумачити окремі положення Закону “Про засади державної мовної політики”. Згідно з Регламентом Конституційного Суду звернення передане на вивчення в секретаріат Суду. Міська рада Львова просить дати інтерпретацію положень закону, а саме: співвідношення понять “органи державного управління й діловодства”, “окрема самоуправна адміністративно-територіальна одиниця”; “регіональна мова”, визначеного у законі та “мови національних меншин”, визначеного у статті 10 Конституції; обов'язковості реалізації органами місцевого самоврядування

абзац 2 ч.1 ст.1 і ч.7 ст. 7 закону “Про засади державної мовної політики” як таких, що суперечать статті 10 Конституції; та ін. [6].

Нормативно-правові акти різних рівнів відображують загальні правила та принципи, що характеризують стан мовної ситуації у державі лише формально. Аналіз діяльності різних суб’єктів щодо реалізації мовного законодавства надає можливість більш достовірно оцінювати ситуацію. Серед актів реалізації права ми обрали для аналізу 26 судових рішень судів Миколаївської області, за формою судочинства це адміністративні, кримінальні та цивільні судові рішення[7].

Аналіз обраних судових рішень дозволяє зробити деякі висновки, щодо реалізації мовного законодавства в Миколаївській області.

У адміністративних справах прослідковується, що позивачі звертаються до суду з вимогами вчинити певні дії у зв’язку з порушенням їх права на отримання інформації державною мовою та стягнути компенсацію моральної шкоди. Наприклад, у справі, розглянутій Ленінським районним судом м. Миколаєва № 2-а-197/2007 р., відповідачем у справах виступає Верховна Рада України, розмір компенсації моральної шкоди позивач визначає у розмірі 3000 гривень [5]; також з приводу захисту державної мови позивалися до Миколаївської обласної ради, Миколаївської міської ради, Миколаївської єпархії Української православної церкви, Ленінського районного відділу Миколаївського міського управління Управління Міністерства внутрішніх справ України у Миколаївській області, Миколаївського обласного управління у справах захисту прав споживачів Держспоживстандарту України, Генеральної прокуратури України, Миколаївської обласної державної адміністрації.

У цивільних справах позови подавалися з приводу виготовлення стендів та оголошень без викладення усієї інформації українською мовою, з вимогами розміщувати інформацію в міському транспорті українською мовою, видавати розрахункові абонентські книжки заповнені українською мовою, з приводу викладення та оформлення суддею по справі російською мовою рішення суду.

Значну кількість цивільних справ складають справи, що виникли в наслідок допущених помилок при перекладі прізвищ, імен, по батькові, з

причин порушення правил транслітерації, в наслідок того, що правовстановлюючі документи у багатьох громадян оформлені російською мовою, а паспорти громадян України видані пізніше.

У кримінальному судочинстві тема застосування мови виникала, наприклад, при попередньому розгляді справ за обвинуваченням суду у випадках коли справу повертають на додаткове розслідування з причини складення процесуальних документів російською мовою.

Окрема група справ пов'язана з тим, що не було враховане незнання засудженими (обвинуваченими) державної мови.

Отже, мовне законодавство досить активно реалізується громадянами, органами держави, суб'єктами господарчої діяльності, є вкрай необхідним для забезпечення природніх, культурних, соціальних, процесуальних прав людини та громадянина.

Реалізація мовного законодавства не позбавлена при цьому впливу деяких неюридичних факторів: певної політичної кон'юнктури, проявів сутяжництва, бажання затягнути слідство та ін. Досвід реалізації мовного законодавства показує, що суспільство досить впевнено відшукує в ньому норми потрібні для досягнення бажаних наслідків.

Джерела та література

1. *Про засади державної мовної політики Верховна Рада України; Закон від 03.07.2012 № 5029-VI* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

2. Див.: *Верховна Рада України. Офіційний веб-портал*– <http://portal.rada.gov.ua/>

3. *Про надання російській мові статусу регіональної мови м. Миколаєва № 19/4 від 21/08/2012* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ngik.gorsovet.mk.ua/ru/sovdocs/?year=2012&from=36>

4. Про надання російській мові статусу регіональної мови № 1/21 від 01/06/2006 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ngik.gorsovet.mk.ua/ru/sovdocs/?year=2012&from=36>

5. *Про реалізацію вимог Закону України “Про засади державної мовної політики” у Миколаївській області. Рішення № 4 від 07.09.2012 року Миколаївська обласна рада*[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://oblrada.mk.ua/index.php?option=com>

6. *Конституційний суд розгляне скаргу Львова щодо “мовного” закону // Українська правда. Вівторок, 18 вересня 2012* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2012/09/18/6972981/>

7. *Див.: Єдиний державний реєстр судових рішень. №№ рішень 1514659; 6442031; 1350361; 2868939; 1062224; 2869475; 6615660; 15729528; 7313928; 11546954; 2311228; 1070793; 4411926; 24880725; 8019301; 1315479; 19468345; 3311556; 9332048; 14819169; 13314802; 13314801; 4712855; 5045726; 25422950; 7244267.*

Fedorenko T. M. Some aspects of realization of the language law in Nikolayev region

Legal acts which connect with language question were determined and the features of usage of the language law were considered.

Key words: *language law, legal act, law implementation, judicial decision.*